

PÄÄKAUPUNKISEUDUN ERILLISRATKAISUA KOSKEVAT PERIAATTEET

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisen sote- ja maakuntauudistuksen toteuttamisen näköpiirissä olevat haasteet moninkertaistuvat pääkaupunkiseudulla. Uudistuksen taloudelliset ja palvelutason heikkenemisen riskit koskevat lähes neljännestä koko maan väestöstä. Pääkaupunkiseudun erilliskäyttö tarjoaa hallitun rakenteen seudun palvelutuotannon uudistumiseen.

Pääkaupunkiseutu muodostaa erityispiirteiltään, kooltaan ja kustannuksiltaan muusta maasta poikkeavan kokonaisuuden. Kaupunkien investoinnit muodostavat noin neljänneksen kaikkien kuntien vuotuisista investoinneista.

Pääkaupunkiseutu on maan dynaamisin työmarkkina-alue ja sen menestyminen kansainvälisessä kilpailussa on elintärkeää koko Suomelle. Samalla seudun erityispiirteinä muuhun maahan verrattuna ovat väestön monimuotoisuus, suuret volyymit ja tiivis yhdyskuntarakenne. Väestön kasvun lisäksi pääkaupunkiseutu kantaa vastuuta erityisistä sosiaalisista ongelmista kuten segregaatiosta ja asunnottomuudesta. Erityisesti tämä hyvinvoinnin käänköpuoli yhdessä kalliin elinkustannustason kanssa tekee pääkaupunkiseudusta suomalaisittain ainutlaatuisen keskittymän ja myös poikkeavan alueen maakunnan sisällä. Pääkaupunkiseutu poikkeaa muusta Suomesta myös maahanmuutossa. Maahanmuuttajien työmarkkinoille pääsy ja onnistunut kotoutuminen vaativat erityishuomiota ja toimenpiteitä.

Pääkaupunkiseudun asukkaiden kannalta kuntaveron oikeudenmukaisen siirron toteuttaminen valtionverotukseen on erityisten haastava seudulla, jossa on runsaasti sekä hyvin pienituloisia että suurituloisia asukkaita. Valtion ansiotuloverotuksen muutoksia toteutettaessa on varmistettava, ettei millään tulotasolla verotus kiristy.

Pääkaupunkiseudun suuret kaupungit ovat osaamiseltaan ja resursseiltaan valtakunnallisesti niin suuria toimijoita, että ne pystyvät hoitamaan nykyiset kaupunkien tehtävät sekä lakisääteiset ja sopimusperusteiset ylikunnalliset tehtävät joko yksin tai kuntien niin sopiessa myös yhteistoiminnassa. Seudun kaupungit ovat valmiita ottamaan lisää vastuuta alueellisten tehtävien osalta.

Erityisesti sote-palvelujen näkökulmasta keskeisiä tavoitteita erilliskäytölle ovat

- toimivat ja kustannustehokkaat sote-palvelut ja että
- pääkaupunkiseudun erilliskäyttö toteutetaan rahoitusvastuun osalta neutraalisti muuhun Suomeen nähden sekä

- hyvin toimiva terveyden ja hyvinvointipalvelujen rajapinta, joka tarkoittaa sujuvien hoito- ja palveluketjujen toteuttamista yli toimialarajojen siten, että palveluketjut ovat eheitä kaikissa peruspalveluissa ja alueellisia eroja voidaan hallitusti kaventaa.

Pääkaupunkiseudun erilliskäytössä lähtökohtana on, että Suomessa on 18 itsehallintoaluetta (maakunta) ja pääkaupunkiseudun erityislainsäädäntöalue. Pääkaupunkiseudun alueen muodostaa sen neljä kuntaa (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen).

Erityiskäyttö perustuu pääkaupunkiseutua koskevaan voimassa olevaan erillislainsäädäntöön sekä sote- ja aluehallinnon uudistuksen toteuttamiseen muusta maasta poikkeavalla tavalla.

I Sote-hallinto- ja palvelumalli

Pääkaupunkiseudun kuntien muodostamalla sote-toimialueella on maakunnalliseen itsehallintoon rinnastettava toimivalta järjestää ja tuottaa perusterveydenhuollon ja siihen läheisesti kytkeytyvän erikoissairaanhoidon sekä sosiaalitoimen palvelut.

Pääkaupunkiseudun sote-alueeseen voivat kuulua nykyisen HYKS-alueen kaksi kuntaa (Kerava ja Kirkkonummi), mistä neuvotellaan jatkovalmistelun yhteydessä.

Pääkaupunkiseudulle perustetaan lailla pääkaupunkiseudun sote-alue¹. Se vastaa siitä, että palvelut ovat yhteen sovitettuja kokonaisuuksia ja ne toteutetaan alueen asukkaiden tarpeiden mukaan lähellä heitä.

Maakunta vastaa vaativan erikoissairaanhoidon palveluista (HUS).

Sote-alue käy neuvottelut ja sopii maakunnan kanssa pääkaupunkiseudun vaativan erikoissairaanhoidon palveluista ja niiden rahoituksesta.

Sote-alue käy neuvottelut valtion kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuden rahoituksesta ja palvelujen järjestämisestä.

Pääkaupunkiseudulla kaupungit voivat tuottaa palvelut itse, yhteistoiminnassa tai hankkia ostopalveluina ulkopuolisilta palvelujen tuottajilta.

II Muut palvelut, tehtäväsiirrot ja yhteistyö

Pääkaupunkiseudun kaupunkien toimivaltaan kuuluvia tehtäviä ei siirretä uudelle maakunnalle.

Valtion aluehallinnon (Ely) nykyisistä lakisääteisistä maakunnalle siirtyvistä tehtävistä resursseineen osa siirretään pääkaupunkiseudun kaupunkien järjestämis- ja tuottamisvastuulle.

¹ Erityislailalla perustettava julkisyhteisö.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyötä tiivistetään em. tehtävissä tarvittavilta osin tavoitteena tarjota henkilö- ja yritysasiakkaille mahdollisimman yhdenmukaisia palveluja. Tällaisia tehtäviä ovat elinkeino- ja työllisyyspalvelut sekä niihin liittyvät viranomaistehtävät ja maahanmuuttajien palveluihin, työllistymisen tukemiseen ja kotouttamiseen liittyvät tehtävät.

Pelastustoimen tehtävien organisoinnista neuvotellaan valtion kanssa jatkossa, jotta pääkaupunkiseudun erilliskorjaus ja erityispiirteet voidaan sovittaa yhteen valtakunnallisen uudistuksen kanssa.

Pääkaupunkiseudun kaupunkien ja Helsingin seudun kuntayhtymien sekä muiden kuntien MAL- ja HLJ -yhteistyötä jatketaan.

III Rahoitus

Pääkaupunkiseudun erilliskorjauksen rahoitus toteutetaan valtionrahoituksena. Valtion pääkaupunkiseudun alueelta keräämä rahoitusosuus (ml. nykytasoinen valtionosuusrahoitus) kohdistetaan kokonaisuudessaan suoraan pääkaupunkiseudun alueelle.

Pääkaupunkiseudun sote-alue vastaa osaltaan kansallisen säästötavoitteen saavuttamisesta.

Jo toteutuneista ja tulevista mittavista investoinneista aiheutuvan velkaantumisen ja menojen kasvun takia alueen kaikkien kuntien oma verorahoitus ja valtionrahoitus on turvattava.

Erilliskorjauksen rahoitusmallin tarkentaminen edellyttää jatkovalmistelua valtion ja pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyönä.

IV Demokratia ja osallistuminen

Keskeisiä tavoitteita erilliskorjaukselle ovat kansanvaltaisuuden, kunnallisen itsehallinnon ja läheisyysperiaatteiden toteutuminen.

V Erilliskorjauksen valmistelun ja toimeenpanon käynnistäminen

Erilliskorjauksen mahdollistava lainsäädäntövalmistelu käynnistetään välittömästi. Valmistelu tehdään yhteistyössä valtion ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa.

Pyritään pääkaupunkiseutua koskevan erillislain voimaantuloon jo aiemmin kuin valtakunnallinen sote- ja maakuntalainsäädäntö tulee voimaan.

Pääkaupunkiseudun kaupungit varautuvat lainsäädäntövalmistelun aikana valmistelemaan väliaikaisen kuntayhtymän perustamista siten, että kuntayhtymä voidaan perustaa ja tehtäväsiirrot toteuttaa vuoden 2017 aikana.